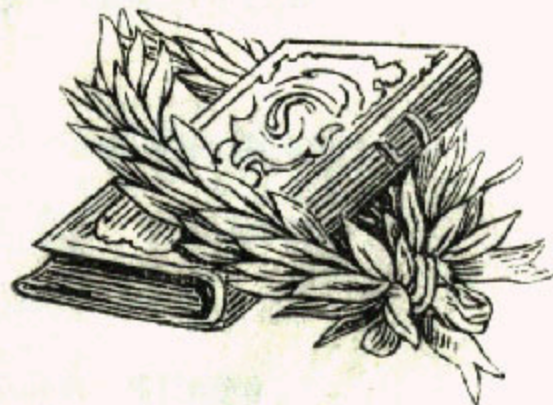

Р19 СрГ419. 1

ДАР

ДОБРОЈ ДЕЦИ.

205 II

У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРЈИ

1867.

2

JOHN DEER

319262

Молитва пре науке.

Боже који слабости
Наших сила знадеш
Молимо те да нама
Твога духа дадеш.

Да он својим искрама
Нама ум облиста
И у срце задахне
Осећања чиста.

Да будемо изврсни
Људског друштва члани
И разумним делима
На свагда одани.

Дела милости духовне.

Ако брат твој греши,
Ти га исправи!

Ако што не уме
     А ти га настави ;
 Ако ли се сумња
     Добро светуј њега :
 Моли за спасење
     Ближњега твојега.
 И утеши бедног
     Кад га беда коси.
 И увреду сваку
     Стрпељиво сноси,
 И опрости оном
     Ко ти штогод скриви :
 То нек ти је душе
     Вазда извор живи.
 Спаситеља свога
     Овај савет свети
 Никада не губи
     Из своје памети.

Дете, које није хтело да учи.

Грехота је на празно време проводити.
 Не радиш ли једнога дана већ ти за сутра
 стоје два посла о врату. Истина добро
 дете ваља и да се поигра, али онда кад
 је томе време. Тек пошто урадиш оно што

су ти казали отац и мати и што је за сутра
 задао господин учитељ — можеш се по-
 играти са својим друговима и протрчати мало
 по пољу. Али оставити посао не довршен
 па беспосличити и којекуда се скитати —
 то је сасвим грехота. Од тога добро ваља
 да се чувају добра деца, па ће временом бити
 честити и поштени грађани. Ево ћу вам
 приповедити о неком детету, које не миш-
 љаше ни на што друго него само да се игра:

Било неко врло малено дете, које не
 бејаше веће од оне скамлије у вашој школи.
 Можда да је било веће било би и па-
 метније.

Један дан пошље га мати у школу.
 Време је било врло лепо. Небо се ведрило
 као стакло, а тице певаху по гори. Малиша
 волејаше трчати по пољу него да се затвори с
 књигом па да учи што му је било задано. За-
 моли дакле девојку која га вођаше школи:

„Чујеш Јелице, хајде да трчимо по
 пољу, видиш како се зелени.“

Али му Јелица одговори:

„Моје слатко дете имам ја и друга посла осим игре. Кад те одведем у школу онда се морам сврнути у чаршију да купим матери вуне за предиво. Јер иначе остаће ми мати без посла, па не ће моћи заслужити ни онолико новаца, колико нам треба да дамо за хлебац.“

Одмах после тога опази дете челицу где зуји и лети од цвета до цвета. Радосно повиче девојци:

„Идем да се играм са оном малом челицом.“

Девојка му опет рече:

„Није челици до игре. Има она и другога посла. Видиш она мора летети од цвета до цвета па прибирати онај сладак сок из кога постаје мед. Ено је видиш, сад се напила сока и враћа у своју кошницу.“

Идући даље путем опази малиша на огради тичицу која је весело скакутала. Па рече:

„Гле како се игра сама самцита. Баш идем да јој се придружим, па да се за-

једно играмо. Онда ће она бити много веселија.“

Али му девојка опет рече:
„Не ће ти се тица радовати, јер и њој није до играња. Видиш она свакуће на све стране па купи сламу и кудељу да направи гњезданце за своје мале.“

Још девојка добро и не изусти а тица одлети држећи у кљуну повелик влат што га је нашла на путу, па кад се зауставила на грани отпоче правити гњезданце међу ракљама.

Онда сусретоше у путу краву, која пасијаше.

„Идем да је вијам, повиче дете. Ала ће то бити игра кад се појуримо по пољу.“

„Драго моје дете“ одговори на то Јелица, „крава није за игру. И она ради посао који се тражи од ње. Сада мирно пасе, а кад јој се вимена налију млеком отићи ће станарици да је помузе.“

Детету би неправо па се ста срдити и зловољно рече:

„Сви имају нешто друго да раде и није им до игре. И кад је тако не ћу баш ни ја сам да јурим по пољу без икава посла. Волим да идем уредно у школу па да учим оно што ми се зада.“

И заиста од то доба свагда је на време одлазило у школу, слушало оно што је говорио учитељ и бејаше једно од најбољих ђака. И отац кад чу како му се син ваљано учи купи му појас од коже и шарене доколенице, какве није имао ни један дечко у целоме селу.

Ето видите драга децо како је лепо кад сваки својски ради оно што се иште према његовом добу. Паштите се дакле да вам време не пролази на празно.

Молитва пред посао.

Предузимам, Боже мој,

Ово дело моје,

Тек помоћу милости

Неизмерне твоје;

Јер сам Боже уверен
 Да све срећно бива
 Што се с тобом почиње
 Па и довршава.

За то увек славећи
 Тебе творче драги
 Мојем труду , молим те ,
 Даруј успех благи.

Божич.

Радују се деца , радују и људи ,
 Милина им свима загрејала груди ,
 И који је богат , и онај што нема
 Радује се Боги , па му дочек спрема.

Домаћица вредна на пос'о се дала,
 У сваком кутићу чистила и прала,
 Па узела котлић, пере га и плаче,
 Да угреје воду, да меси колаче.

У кући је доста и меда и ора.
 Медених колача доста бити мора.
 Дворане се пуше, вуруна се жари.
 Рекао би човек све сами пекари.

„Благо њима биће брдарица слатких,
 „Гурабија облих, плетеница глатких,
 „И срца и звезда, перних буздована
 „И других колача — препуних ормана.“

Наложена ватра у авлији гори,
 А вес'о домаћин печеницу пори,
 Натиче на ражањ, к жеравици меће,
 А чило је момче лагано окреће.

Ватрица прскара, снег полако веје.
 Момче гицу гледа па с у себи смеје:
 Ал' ће да се једе, ал' ће да се слади
 Три се божја дана и 'нако не ради.

Сва три дана сто се не спрема не мења
 Напићу се вина, најести печења.

А пустих колача би ће као кише —
 Још сад ми из кујне пријатно мирише.

Загрејана кора чвари се и руди,
 А одовдо стоје подметнути суди.
 Загрејано момче надгледа и пази
 Да отопљен притоп у судиће слази.

И вес'о домаћин у подрум је сиш'о
 Те буриће своје надглед'о обиш'о.
 Ракију и вино у пехаре точи
 Да о благом дану тиме се не бочи.

Шљивовица стара као гром је јака,
 А шиљерац није за сваког јунака;
 Ватрена му боја прелива се, мења,
 Ка у њ да си сас'о ватрена грумења.

Па румену пицу када је заврн'о
 С пехарима пуним ка' тица отпрн'о,
 У груди му срце мало брже бије
 Кад помисли само како ће да пије.

Код пунога стола весео ће сести
 Па помало пити па помало јести
 И певати песме из времена стара:
 Краљевића Марка и цара Лазара.

Мраз све јаче стече, приближа се вече
 Још се на све стране печеница пече,
 Од силних ватара стрехе се румене,
 Ка' вином ил' смехом да су умивене.

И тек се тишина задрма, затресе
 Па избачен пуцањ далеко пронесе.
 И по том гласнику на све стране зна се
 Да је весо' сусед иставио прасе.

Онда по свем селу, кад већ сутон падне,
 Омладина једра на пос'о се дадне
 Уносе бадњаке, не знаш чиј је већи,
 Могао би вола на њима испећи!

И у пустој пећи до сванућа гори
 Па пуцкара, рек'о б', са зимом се бори.
 А у малој соби е рек'о би лето
 Посл'о мили Бога да поздрави свето.

„Већ се здраво смркло, о благо си нама
 „Сад ће се из гувна да донесе слама.“
 Радују се деца, отварају врата,
 Радознали гледе да ли иде тата.

Ето милог оца веселога лица,
 Истресо је сламу из танких мрежица,

Са пуним шакама у собицу ходи:
„Мила моја децо, Христос вам се роди.“

И отац и мајка од милина гучу
А весела деца за њима пијучу.
Просипају сламу на тле и на столе,
Па с' онда у скупу милом Богу моле.

Кад наместе колач новцем га уресе
Мила, слатка мајка вечеру изнесе:
Пребрана посуља и куваних шљива,
Ораја и меда и других јестива.

Омладина седне те бадњаке чува.
А на пољу зима, хладан ветар дува.
Опирућ' се вихра страховитом бесу
Попуцкују греде, димњаци се тресу.

Натуштено небо као море сиње.
На сухо се грање нанизало иње.
Потмухли вихори звижде с преда, бока.
Вејавица не да отворити ока.

Завејани путе, завејане стазе.
Сметови с планина у долину слазе.
На све стране пири, мрзне се и леди —
Ђоравица Анђа на престолу седи.

И док с' тако мрзне и Дунав и Сава
 У смлаченој соби пријатно се спава.
 Жижа гори — сенке дижу се до греде,
 А на топлом банку Цица-маца преде.

Чим превали поноћ подигне се вреће,
 Разбуди се село, звони на јутрење.
 И пешке и 'нако на коњи и коли
 Све се дигне к цркви, па се Богу моли.

Снег је до колена, помрчина, тама.
 Прозори се светле од светог храма:
 Провлаци и свеће све то махом гори —
 Рек'о би се сунце у сред ноћи створи.

И баке и људи од њихове врсте
 Метанишу ником, клањају се, крсте;
 А деца и момци, како које знаде,
 Помоли се Бога да му добра даде.

А старина поно службуцу отслужи
 П' онда свима редом наворицу пружи
 И када назебли поврате се дома
 К постављеној софри примакну се ома.

Руменој чељади у кошуља белих
 Воштанице свеће домаћин подели;

Из громких пушака на пољу се пуца
У свакога срце од милине куца.

Па пре него што ће јело да окусе
Један другог љуби и мирбожају се :

„Нек нам мила браћо мир по дому ходи.

„Христос нам се роди, ваистину роди,“

„Клањамо се светлом божјем достојанству,

„Угоднику свету — Христову рожанству.

„Нек нам буду вођи на њиви и раду

„У градини, тору и у винограду.“

„Помилуј нас Боже, помилуј нас спасе,“

Па житом из чанка свећице погасе !

И за плећку који, а неки за шију,

Из пушака пале, певају и пију.

Облапорни момци на јелу су брзи

У тренутку сити, па их седет мрзи.

Прекрсте се, спусте у цагрије ножић,

Докопају коње па вијају божић.

И ка' тица жива кад се маши зрака

Лети, јури чета млађаних јунака;

Хрзају коњици, снег с копита лети, —

Лагана је, чила к небу да полети.

Несташни малићи санкају се с брега
 Па јахаче бију грудима од снега ;
 Звонцад мило звуче — а гиздаве сеше
 Пред вратница стале па се мило смеше.

Са несташном чари здружио се пламе —
 Очицама живим и кобе и маме ,
 Сироти јахачи , осврћу се , гледе ,
 П' онда опет даље за божићем следе.

Крај румена плама ово вреле жари
 На клупице ниске поседају стари.
 Из лулица дим се у колуте кружи.
 Невеста их лепа румеником служи.

Дим не коље очи, ватрица их греје.
 Тихо и лагано збори се и смеје ,
 А мисли и речи далеко им оду
 Међ јунаке што се бише за слободу.

Па у плахим груд'ма нови живот крену,
 Загревају љубав блаженом спомену ,
 И докле им чезња по бојеви блуди
 Тиха, тужна свирка лагано загуди.

Врломе певачу отворе се груди,
 Па песмама бурним срца им пробуди

И поскачу — мрзе што су заман сели
Подмлађени, чили и на бој би хтели.

Рекао б' се нужда у неповрат скрила
Да не мути радост од селанца мила
У свакога груди угрејане, пуне —
И најдубљи боле подривен и труне.

Са осмехом топлим спустили се близу
Весели тренутци у шареном низу,
Ручицама белим свакоме су дали
Замедљаних сласти из кондира малих.

И сваки је пио колико је хтео
Боље среће, чара није ни желео;
А препуна срца, кад већ умор стиже
Тихо, хладно вече примаче се ближе.

И докле је сваки у милини тон'о
Хладан ветар с брда помрчину дон'о
Што с' у њу облачи тај анђеле бели
Кад из неба слази да санове дели.

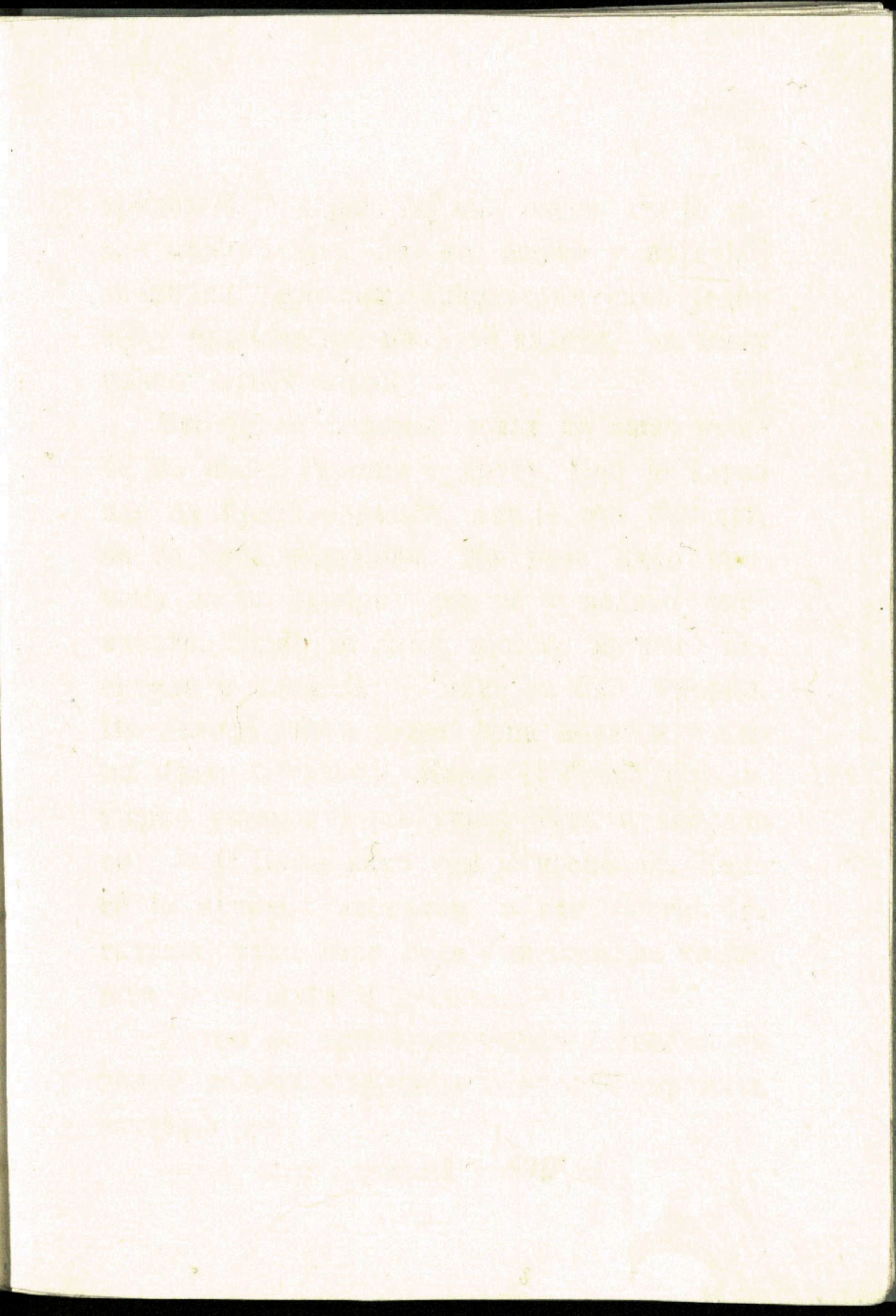
И сво село леже да умиру сања —
Само двоје сирих клети удес гања;
Крај огњишта ниска згурили се, ћуте.
А очи им плаве хладне сузе муте.

Без оца , без мајке осамљени стоје ;
 Нити чују вихор , нит' се ноћи боје ;
 Мрак и студен леден у срцу им лежи —
 И зима их не ће , клони се и бежи.

По живом угљевљу бео пухор пао .
 А слабачак пламен давно исчезао ;
 У димњаку хуји , нит' се више пуши —
 Готов , спреман стоји да га време руши.

Прозебли и гладни сиротан и худи ,
 Презрени од света , презрени од људи.
 Ничија им рука не ублажи сету —
 Тешко њима јадним на ов оме свету !

крило. Које здрав тај има свега. Он је да-
кле најбогатији, па ма живео у најхуђој
колибици. Да вам приповедим само једну
малу приповетку, па ћете видети, да имам
право што говорим:

Био један сиромах човек па ишао пеш-
ке из једне вароши у другу. Био је здрав
као од брега одваљен, али је пут био дуг,
па га ноге издадоше. Но није имао вре-
мена да се одмори, јер се у велико смр-
кавало. Ишао је даље, али су му ноге по-
сртале и клецале — тако је био уморан.
Из далека опази једна лепа кола, и у њи-
ма неког богаташа. Коњи су бесно јурили.
Онако уморан седне украј пута и заплаче
се: — О Боже како сам ја несрећан. Како
се ја мучим и злопатим, а гле онога бо-
гаташа, како лепо седи у колима, па не зна
шта је то мука и невоља.

У том се приближи богати господин на
лепим колима и видевши плачљива сиромаша
заустави се.

— А што плачеш? упита га.

— А како не ћу плакати. Гле како се ти лепо возиш; а ја се мучим и злопатим као нико мој. Уморио сам се па не могу даље да макнем по том пљоштавом путу. Благо теби, кад имаш така лепа кола. — На мене јадног и Бог је заборавио.

Богати господин тужно се насмехне, па му рече:

— Немој срдити Бога; јер ти си много срећнији од мене. Ти си здрав. Дао ти је Бог снагу и здраве ноге па идеш кудати је воља. Него тешко мени јадном који сам још за живота остао без икаквих ногу.

Ту раскопча богати господин своју дугу горњу хаљину и покаже сирوماку своје ноге. Обе су му биле дрвене до колена, јер је једном био тако оболео, да су му их морали отсећи.

Кад је видео то плачљиви сиромах скочи на ноге и прекрстивши се рече гласно: „хвала теби Боже, кад су ми само здраве ноге. Не треба ми ни коња ни кола.“ Па

наново стаде корачати путем и још за вида
стигне у варош.

Ето видите, драга децо, како је бога-
ство и све овога света ништа, кад је чо-
век болестан. Чувајте дакле здравље што
вам га дао Бог па ћете бити вазда срећни
и задовољни.

Храбрење.

Кад несрећа гони тебе
Пази да ти мисли црне
Не обузму ум и душу
И да т' срце не утрне.

Кад несрећа тебе гони
Јуначки се с њоме бори:
Знај за сваког да се равно
Провиђење стара гори.

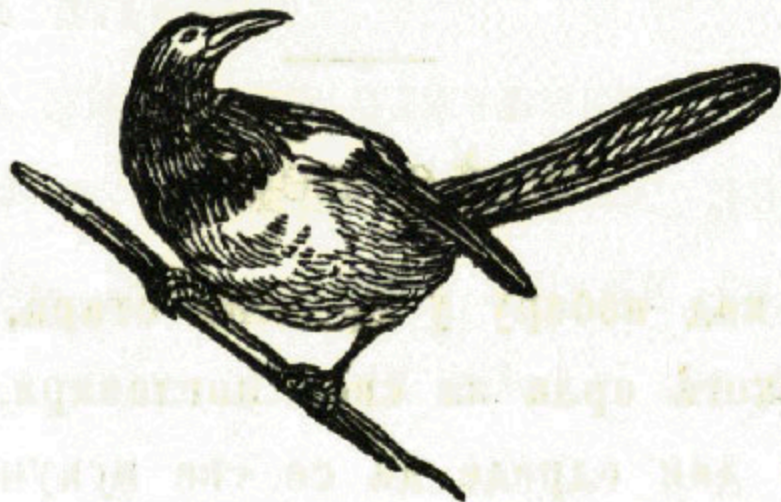

Туђе перје.

Тице кад изберу у времена стара,
Јуначкога орла за свог поглавара,
Један дан одреде да се све искупе,

Подворењем тако орлу да приступе,
 Да покажу себе на сабору томе
 С певањем и перјем господару своме.
 Када буде време све тице долете,
 Господара орла од свуда облете.
 Но да видиш чавку, да би лепша била
 Различним се туђим перјем накитила.
 Долети и стаде у сред првог реда,
 Поноси се она, сваки на њу гледа,
 И ор'о је гледа, лепоти се диви —
 Увија се чавка као ђаво живи.
 Кад се тице боље у њу загледаше.
 И на њојзи своја пера познадоше,
 Онда свака своје перо исчупала
 Те срамотна чавка гарава остала.

*Пре ил после мора сваком тако бити;
 Ко се туђим перјем као чавка кити.*

Лав и миш.

Мала децо чујте приповетку једну,
 О маломе мишу, али за нас вредну.
 Из те приповетке видите на свету
 Какви с' у животу случајеви плету.

После дугог лова лав утруђен легне,
 У дебелом хладу безбрижно с' отегне,
 И тек што је хтео да затвори очи
 А миш од некуда на леђа му скочи.
 Лав се тргне брзо и миша ухвати
 И љутито почне на њега викати:

„Зар ти, мала хуљо, код толиких међа
 Нађе да се играш око моих леђа,
 Да ми недаш мирно у сну почивати —
 Чекај га се само сад ћеш ме познати.“

Миш у лављој шапи поче цијукати
 Пола мртав од стра поче се правдати:

„О ти силни лаве, царе животиња,
 Ја сам погрешио, цела је истина,
 У твојој сам власти, можеш ме убити,
 Ал какву ћеш славу са тиме добити?
 Но пусти ме жива, опрости ми сада
 А ја теби не ћу згрешити никада.“

Лав се сам насмеје и отпусти миша
 Миш весео оде испод суха лишћа.

Прошло неко време а лав се ухвати
 У ловачку мрежу и поче урлати.
 Од лавове рике јечала сва гора
 Миш позна по гласу свога добротвора.
 И потрчи одмах, у помоћ му дође,
 И од замке уже започе да глође;
 После дугог труда миш к намери доспе,
 Те прегризе уже а мрежа се проспе,

Ето вид'те, децо, тог лава силнога.
Из смрти спасена од миша малога.
Сетите се свагда поред ове приче:
Посејано добро макар кад изниче.

Једна лекција из земљописа.

Наша цела земља, драга децо, састоји се из сухе земље и из вода.

Сва земља која је тврда да се по њој може газити састављена је из пет великих делова. Те делове зовемо овако :

Европа,
Азија,
Америка,
Африка и

А сва земља која се састоји из течности по којој се не да газити дели се на пет делова, које иначе зовемо морима. Ти делови зову се овако :

северно ледено море,
јужно ледено море,
атлантско море,
велико мирно море и
индијско море.

Кад се у сред сухе земље налази један комад који је од воде — онда се то зове језеро.

Кад у сред водених делова стоји једно парче копне земље — онда се то зове острво.

Кад хоћеш да знаш где који део света лежи, а ти се окрени тамо од куда се сунце помаља, па што стоји пред тобом то се каже да је на источној страни; што лежи за тобом то је на западној страни; што стоји с лева то је на северној, а што се пружа на десно то се каже да је на јужној страни.

Дакле имамо четири стране света: источну и западну, северну и јужну.

А сад да вам кажем где који део света лежи:

Европа је на северу,

Африка на југу,

Азија на истоку,

Америка на западу, и

Аустралија на јужном истоку.

Тако леже земље које су копне. А воде леже овако :

Северно ледено море — на северу,
Јужно ледено море — на југу,
Атлантијско море — на западу,
Индијско море на јужном западу, а мирно море на истоку.

Ми живимо на копној земљи, и део света на ком смо зове се Европа. Дакле ми смо — Европци.

Та Европа подељена је опет на разне крајеве. Сваки крај зовемо онако како име носи онај народ што у њему живи.

Где живе Руси кажемо: Руска.

Где живе Пољаци кажемо: Пољска.

Где живе Чеси кажемо: Чешка.

Где живе Лужички Срби кажемо: Лужичка.

Где живе Словаци кажемо: Словачка.

Где живе Словенци кажемо: Словенска.

Где живе Бугари кажемо: Бугарска.

Где живе Енглези кажемо: Енглеска.

Где живе Французи кажемо: Француска.

Где живе Немци кажемо: Немачка.

Где живе Грци кажемо: Грчка.

Где живе Шпанци кажемо: Шпанска.

Где живе Маџари кажемо: Маџарска.

Где живе Талијанци кажемо: Талијанска.

Где живе Данци кажемо: Данска.

А у којим земљама живе Срби зову се:
Србске земље.

Дакле у Европи има разних народа. Али се опет сви ти народи деле само на пет главних грана из којих су сви постали.

Прва грана зове се Словенска.

Од ње произлазе ови народи: Срби и Хрвати, Бугари, Словенци, Руси, који се међу собом деле на Мало-русе и Велико-русе, па онда Пољаци, Чеси, Лужички Срби и Словаци.

Друга грана зове се Романска.

Од ње произлазе: Румуни, Талијани, Шпанци и Французи.

Трећа грана зове се Германска.

Од ње произлазе ови народи: Енглези, Швеци и Немци.

Четврта је грана Литавска.

Њојзи припада народ што живи у Литви, која је под Русијом.

Пета је грана Туранска.

Том племену припадају Турци и Маџари.

Мимо ових пет грана има још два народа пореклом из Азије. То су Јевреји и Цигани. Но они не живе укупно него су расејани по целој Европи на све стране.

Дакле ми и Хрвати народ смо словенски, што нам је језик постао од великог или боље рећи од старог словенског језика.

Ми и Хрвати некада смо живели тамо где данас живе Мало-руси и Пољаци, а то је на источном крају за карпатским горама. Отуда смо се доселили: они мало пре ми мало после, а пре хиљаду и нешто више година.

Свуда на сухој земљи има вода, које теку с висина на низине па тако пролазе све док се не слију у мора. Те се воде зову реке. Где извиру важе се извор, где

се свршују и утичу у море, каже се утока или ушће.

Где ми Срби живимо најглавнија је река Дунав. Истиче из средине Европе и утиче у један део атлантског мора, који се зове Црно море. Река Дунав велика је и има многе побочне реке које утичу у њу и праве је великом. Ево ово су те побочне реке које се сливају у Дунаво, а налазе се у крајевима где наш народ живи. Пошав низ воду с леве стране само је Тиса, а с десне стране опет ове реке: Драва са једним краком који се зове Мур, и Сава, у коју се сливају од десне стране пошав низ воду ове речице: Купа, Уна, Врбас, Босна, Дрина и Колубара. Још утичу у Дунав од десне стране: Морава и Тимок.

Осем Дунава има још мањих река које утичу у један део атлантског мора које се зове Јадранско. Те су реке ове: Неретва, Цетиње и Бојана.

Кад је земља издигнута горе у вис изнад равнице која је површином равна води

онда се те висине зову брдом или планинама.

Највише брдо у земљама где Срби живе налази се у Црној гори и зове се Ком. После долазе брда: Дурмитор, Клобук, Пролом, Студенац, Динарске горе, Камењак, Шара и Велебит.

Код нас у Србији најзнатније су планине и брда:

- Авала — у београдском округу,
- Медведник — у ваљевском округу,
- Мироч — у крајинском округу,
- Цер — у шабачком округу,
- Копоник — у крушевачком округу,
- Шарган и Златибор — у ужичком округу,
- Жељин, Плоча, Јастреб и Рудник — у крушевачком округу,
- Омољске планине — у пожаревачком и
- Ртањ — у алексиначком округу.

У земље где Срби живе броје се ове покрајине: Србија, где ми сад живимо, Банат, Бачка, Срем, Славонија, Хрватска, Међумурје, Далмација (са острвима: Крешом, Крком, Пагом, Луком, Брачом, Хваром, Крчулом, Мле-

том, Висом и многим другима), Босна, Херцеговина, Црна гора и Стара Србија.

Од ових крајева Србија и Црна гора имају своје србске владоце. Цела Србија подељена је на 17 округа и 61 срез.

Банат и Бачка под Угарском су.

Срем, Славонија, Хрватска, Међумурје и Далмација са острвима стоје међу собом у заједници и сачињавају краљевину који се зове — троједном краљевином. Подељени су на повеће округе, који се зову жупанијама. Тројна краљевина има на челу господара који се зове Бан. Али је тог Бана поставио цар аустријски, који је за сада законити краљ троједне краљевине.

Босна и Херцеговина и Стара Србија под Турском су.

А Црна гора сасвим је слободна. Има свога кнеза и подељена је на племена.

Најглавнија су места у земљама србским и хрватским ова:

Београд, Крушевац, Крагујевац и Смедерево — у Србији;

Темишвар, Панчево, Вршац и велики Бечкерек — у Банату;

Сомбор, Суботица и Нови Сад — у Бачкој;

Карловци, Варадин, Земун и Митровица — у Срему;

Осек, Вуковар и Винковци — у Славонији;

Загреб, Варадин, Крижевац, Копривница, Вировитица и Ријека — у Хрватској;

Чаковац — у Међумурју;

Задар, Дубровник, Сплет, Шибеник, Трогир и Бока Которска — у Далмацији;

Цетиње — у Црној гори.

Травник, Бањалука, Сребрница и Сарајево — у Босни.

Мостар, Требиње и Никшић — у Херцеговини;

Нови пазар, Ниш и Призрен — у Старој Србији.

Ето видите драга децо како су раскомадане и раздвојене наше лепе и ботате земље. Али нас и опет веже међу собом један језик . јодно име , једна историја, једне и исте жеље и надања. Свака тица тежи своме јату па тако и сваки од нас тежи својему народу. И кад се сви ми ослободимо и просветимо, онда ће наш народ бити и јак и срећан. Међу собом сви ћемо живети лепо и заборавити све оно што је некад било. Што смо кад једно другом учинили неправо изгладићемо из срца као да тога никад није ни било. Што је једном свето биће и другом свето; што је једном драго, биће и другом драго; што је код једнога умно и разборито биће и код другога мудро и ваљано. А који год стане ревети на страну и распиривати раздор и свађу устаћемо сви листом и подсећи му корена.

И ви децо паштите се и учите па ћете бити и ваљани грађани и доживећете да будемо и силни , и велики, и мудри, и разумни те да нас сваки поштује. Трудом и

науком па онда слогом и вољом повратићемо све оно што смо давно изгубили у робним временима. Ви сте мали телом али је у вас велики и жив дух. Прегните својски и од срца, па кад порастете да онда не будете само велики телом, него да будете узвишени и умом и духом и мудрим и одважним делима, која ће остати славна и честита не само за ваша живота, него и кад вам се гроб поравни те му се не узазна ни место где је некад био....

Кад будете тако мислили, кад будете тако радили, кад будете тако волели један другога и свакога који је ваше крви и језика — онда ћете и ви и ја с вама доживети, да наша отачбина буде славна и велика и да све наше земље удруже се заједно, па да живимо у слози и љубави као рођена браћа из једне велике куће.

Јутарни радови.

Рујна зора кад на прозор
 Проспе јутром дивни зрак,
 Тад је време устајати
 Јер је одгнан ноћни мрак.

Пери руке, умиј лице,
 Чешљај главу, то је ред,
 То све чини дете моје
 И кад будеш кадгод сед.

Обуци се, па управи
 Небу горе поглед твој
 И заишти да благослов
 Теби пошље творац твој.

Тад се вес'о посла лати
 Учи, ради, док си млад.
 Јер лењштину у старости
 Тек ће снаћи прави јад.

Хлеб и вода.

У време велике скупоће сиђе сирото шумарово дете у село да проси милостиње. Уђе у двориште неког богатог сељака и

смотри му сина где пред кућом седи и у руци држи велик комад хлеба.

— Дај ми мало хлеба, замоли га гладно просјаче; дај ми да не умрем од глади.

— Иди одатле, обрецне се на њ Вељко (тако му је било име), немам ја за тебе хлеба.

На Илијн-дан пошље отац Вељка у шуму да потражи једну овцу што им се изгубила, и он тумарајући тамо амо изгуби прави пут и не могадијаше се никако докопати чистине. Сад га почне и жеђ мучити тако јако, да једва могаше корачити. Срећом опази некога дечка где седи у хладу под брестом, а поред њега пун крчаг воде. Приступи му ближе па га замоли:

— Дај ми мало воде, рече му, дај ми, јер ћу умрети од жеђи.

— Иди одатле, одговори му дечко, немам ја за тебе воде.

Вељко истом сада познаде, да је то онај дечко, ког је он негда тако немилостиво одбио, па бризну у плач и стане га молити

да му даде који гутљај воде. А дечко му рече:

— Несам ја немилостив као ти, ето ти воде па пиј, али од селе буди и ти друге милостив.

„Благо онима који су милостиви, јер ће бити помиловани!“

Челица.

Лети чела малена
Око цвећа шарена.
Нити стаје, нити седа
Док не скупи доста меда.

Ко јој рече, Боже мој
Да остави мили рој?
Ко је учи где ће стати
Где ће меда насисати?

Бог је учи, за то зна
Где је башта шарена,
У ком цвећу има сласти:
Где ће проћи, где ће пасти.

О ваздуху.

Једно лепо јутро изведе стари учитељ Рака своје ученике да се с њима прође по здравом ваздуху. Ишли су кроз сеоске ливаде по утапканој уској стазици. Уз пут су брали шарено пољско цвеће, које је мирасало раним пролећним задахом. Кад су се успели на оближњи брежуљак стари учитељ седне на неко изваљено дебло, а дечица се око њега искупе и весело му гледаху у озбиљно али опет благо лице.

— Драга моја децо, говораше стари учитељ погледавши их све; обећао сам вам да ћу вас извести овамо чим се олепша време. Ето је данас красан у Бога дан и ми ће провести неко време на овој мирисавој чистини. Седите дакле око мене, па ћу вам приповедати нешто што треба да знате; јер то сам вам толико пута говорио да никад не ваља седети без посла и рада.

Ученици се спусте на траву око њега и гледаху му право у очи.

— Драга моја децо, почне стари учитељ, то већ добро знате да је наша земља онако округла као оно месец кад се заокружи пред уштап. Знате и то да је наша земља грдна велика па тако и њезина округлина толика је колика и она. Око те наше округле земље наднео се и покреће ваздух који увлачимо у себе кад год уздахнемо. Тај се ваздух до душе не види, али га опет за то врло добро осећамо, јер се вечно таласа и струји тамо амо. И кад ти таласи тихо пи-ре и суше нам знојаво чело зовемо их ветрићима, а кад снажније захује да се дрвеће превија на једну и другу страну, онда их зовемо или буром или просто ветровима.

Али тај ваздух није сам за себе. У њему има различитих смеса, које су преко потребне и за наш живот и за живот биља и осталих животиња. Те су смесе течне и провидљиве. Осем тога немају боје те их тако не можемо ни видети. Само једна од главнијих смеса, која се зове воденом паром, по каткад се згусне и види се у виду

магле ; иначе и она кад се расплини не види се исто тако као и остале.

Ево ово су најглавније смесе које се налазе у целом ваздуху :

Прво — оксиген и

Друго — азот , које су тако назване по грчким речима , па онда

Треће — нека киселина , која се зове угљеном и

Четврто — она водена пара што се прави од воде и подиже горе.

Оксигенска смеса разликује се од осталих понајвише тиме , што у њој свећа и ватра много брже гори , и што животиње наглије и живље дишу кад се налазе онде где ње доста има.

Азот опет има ту природу , да гаси све оно што гори и да загуши оно животно које га увлачи у себе дихањем.

Смеса коју назвасмо угљенском киселином познаје се тим што има танак мирис и поприлично киселине , те је тако можемо осетити и носом и језицом. Онде где има

угљене киселине дихати је и сувише тешко и за кратко угинуће свако живо створење. Ви сте је, децо, најбоље могли осетити по берби, кад наливена бурад започну да вру. Виделисте је како диже мехуре и прави многу пену, па онда како гаси свећу и дави свакога који се ближе примакне.

Смеса што је зовемо воденом паром прави се од воде, па се онда горе дигне и испуни ваздух. Каткад је видимо а каткад и не видимо. Кад се проспе вода по сухом патосу у школи, видимо како је брзо не стане. А то је драга децо отуда што се претвори у невидљиву пару и помеша горе са ваздухом.

Ове све четири смесе, које се иначе зову и гасовима, увек се налазе у ваздуху и шире се на све стране. А то је драги моји за то, што су све четири преко потребне за живот биљу и животињама. Али опет прве две смесе, кисеоника и азота, највише се налази у ваздуху.

Прва, друга и трећа смеша што их споменусмо много су теже од ваздуха, и како рекосмо да су шткодљиве по живот биља и животиња, то би се спустиле и потаманиле до једнога, да се за то није поста-рао онај који је то тако наредио. Јер Бог је створио промаху и ветрове те непрестано мешају све те смесе које су у ваздуху и развејавају их на све стране. Осем тога и саме смесе без ветрова преливају се и спајају једна с другом. То чине по закону који им је природан, нити им што смета, ако је ваздух и при највећој тишини. И тако се шткодљиве смесе не могу да задрже по низинама где ходимо и живимо него се по-дједнако распостру на све стране те помажу да живимо и ми и животиње и да ватра може горети. Само се угљена киселина задржи по каткад по рупама, бунарима и доловима. Но то бива отуда што се ту то-лико много прибира, да не може да се раз-лије и споји са другим смешама (гасовима) у ваздуху. Исто тако може се наћи угљене

киселине више на висинама него доле по низинама. Али и то бива за то, што силно лишће и биље и многе воде које су по низинама, попију је и потроше много пре, него што добије времена да се озго спусти.

Што је топлији ваздух у толико је више водене паре у њему. У топлим дакле пределима има је много, а у хладнијим мање.

Све су смесе врло важне и преко потребне за живот. Што је које више знак је да је пробитачнија за живот биља и животиња. Оксигена има у ваздуху онолико колико га је нужно за дихање и гориво. Без њега не би било ни ватре ни живог даха. Али оксиген гони и да се брже дише и да ватра наглије гори, и тако по њему не би било дугога трајања ни ватри ни животињама. С тога се налази у ваздуху азот који га разблажи онако као вода кад се саспе у јако и ватрено вино.

Угљена је киселина потребна за биље, које га увлачи у себе и њиме се храни.

Кад би нестало у ваздуху те смесе угинуло би све биље и земља би се створила у голу пустолину. Него је угљена киселина отровна по људе и за то је нема у ваздуху баш тако много.

Не би се могло живети и без водене паре. У биљу је више од три четвртине саме воде, која излази на лишће, и дигне се у ваздух као пара. Кад би се дакле осушио ваздух и биље не би имало водене паре да је увлачи, онда би се сво осушило и усахнуло.

Него и у телима нашем и у телима свију животиња има више од половине саме воде. На кожу и плућа непрестано се испарава та вода. Кад би дакле нестало водене паре у ваздуху и ми би смо изгинули заједно са животињама; јер би нам се смежурала кожа и осушило цело тело. Али и осим тога даје нам пара големе користи. Она се спушта при заласку сунца у виду благе росе и напаја жедну земљу. Као танана и влажна маглица ухвати се

по свему што је расхлађено и трепти у бисерним капљицама. Ето како је свака биљка свежа и весела, јер ју је окропио тај благослов с неба. Погледајте само на шарено цвеће како је весело подигло своја опрана звонца, и у име захвалности ономе који је то тако наредио, пушта из себе свеже мирисе, које увлачимо из себе....

И теко сам, драга децо, свршио оно што вам хтедох рећи. Утубите добро све моје речи; јер ја вам казах само оно што је сушта истина.... А сад се поиграјте мало по пољу, па ћемо се онда поврати школи.

Шта ја све имам?

Ево имам два ока у глави,
Њима видим како с' небо плави,
Видим цвеће, тице, рибе чиле,
Видим моје родитеље миле,
Очи моје Богу хвалу дајте —
Очи моје весело гледајте.

Ево имам уха два
Послушна су обадва.

Њима слушам кад нам вели нана :

„Децо моја будите ваљана.“

И кад бабо зове да се ради :

„Ко год ради не боји се глади.“

Имам уста, говорићу њима

Оцу, мајци, пријатељма свима.

Што год мислим казат' могу,

Што год не знам питат' могу;

Могу певат', смејати се могу —

Ох па могу молити се Богу.

Имам срце малено у груд'ма,

Весело је међу добрим људ'ма —

Родитеље љуби као добро све;

Ал' откуд ми срце у грудима то?

Бог ми даде срце, та зар не знаш, гле!

Бог ми даде срце, љубав, живот, све.

Народне пословице.

- Боље у гроб но бит' роб.
- Боље ми је изгубити главу, него своју огрешити душу.
- Боље се с јунаком бити, него с рђом љубити.
- Боље се на увратинама договарати, него на сред њиве карати.
- Боље се од по пута вратити, него рђавим путем до краја ићи.
- Боље је умети него имати.
- Боље је с мудрим плакати него с лудим певати.
- Боље не обрећи него реч не одржати.
- Боље поштено умрети него срамно живети.
- Боље је поштење у сиромаштву него богатство без поштења.
- Боље је с памећу него са снагом.
- Ко је рад у старости да отпочине, у младости ваља да се труди.
- Ко меће прст међу туђа врата откинуће му.

Пред сан.

Крст на небу ,
 Крст на земљи.
 Крсти Боже свако место
 Где ја легнем ,
 Где ја спим ,
 Да ја ништа зло не сним.

Опомена.

Никад не мој ићи тамо
 Где с двоица туку.
 Сложиће се па ће тебе
 За кике да вуку.

Пословице.

Добар глас далеко иде а зао још даље,
 Док имаш донде и чувај.
 Док се не намучи , донде не научи.
 Док се човек чува и Бог га чува.
 За злато рђа не пријања.

Роса, слана и иње.

Кад успемо хладну воду у чисто и сухо стакло онда се стакло од те воде нагло разхлади. С тога се сав онај ваздух што је око стаклета и сва пара у њему — тај час стисне и у капљице претвори, стакло потамни, посукне, озноји се, водена пара ухвати се по њему као роса, и ми онда кажемо: стакло је посукнуло или ознојило се. Тако се исто зноје и стакла на прозорима како је с поља мало хладније а унутри мало топлије или како топлија пара падне на хладније тело па било то од стакла или иначе од чега другог.

Исто тако постаје и роса, кад се на ведром времену а при мирном и тихом ваздуху све ствари по земљи расхладе, те се и сва водена пара што је око њи расхлади. Најбрже се расхладе трава и лишће; с тога се на њима највише и нахвата росе. Кад је облачно, онда облаци, као оно заклопац на лонцу,

задржавају топлоту на земљи, и то је узрок што у облачне дане и вечери нема росе.

Кад су ствари, које су по земљи, тако хладне, да се роса мрзне, онда се од росних капљица начине ледене иглице. И то онда зовемо слана или иње. Слана и иње није дакле ништа друго него смрзнута роса. А оно ледено цвеће што нам се зими нахвата по прозорима није ништа друго него водена пара из горњег ваздуха, која се најпре као роса нахвата на стаклима па се после стегне од студенога мраза.

О у с е в у.

На лепом времену треба мање семена но на ружном.

За добро урађену и чисту њиву не треба толико семена колико за ону која је рђаво урађена и која је пуна коровине.

Ко сеје за рана, њему не треба толико семена колико ономе који позније сеје.

Зато ваља на ово пазити:

1. У брдима ваља на 14—20 дана раније почети зимске усеве но у равницама, а на против летње усеве позније.

2. Тешку ладну земљу ваља раније засејати зимским плодом но лаку и врућу.

3. Лаку, топлу земљу ваља раније засејати летњом плодином, како ће се увек користити зимном влагом.

4. Озимицу ваља сејати о Михољу дне. Од летњих жита ваља најпре посејати зоб па онда летњу пшеницу и летњу раж; у исто време и пасуљ, грашак и сочиво, роткве и т. д. Све ово ваља сејати с пролећа тек онда пошто је њива како ваља осушена. После ових биљака долази велики летњи јечам па онда мали и детелина. Позни јечам сеје се обично пред Мај месец. На концу Априла а и у првој половини Маја, кад нема више плашње од мраза, ваља засејати нежнија биља као: кукуруз, јелду, пасуљ, конопљу, и т. д.

5. За сејање њиве ваља изабрати најлепше време не слушајући којекаке гатке.

Ко гледа на небесне знаке, на срећне и несрећне дане тај јако греши.

6. Не ваља сејати кад је олуја и ветар, јер тада не ћеш добити једнако разређен усева.

7. У опште су се људи уверили да су ранији усеви бољи од познијих.

Време ваља на добро употребити.

Ништа тако лако не пролази као време и опет нема ништа скупоценије од времена. Ваља сматрати као изгубљен сваки онај тренутак који се не употреби на добар и користан рад. Не зависи од тога наша срећа и напредак ако смо проживели много година, већ ако смо своје дане употребили само на оно што је добро и честито. Онај је само доста живео, који је био од користи, који је и добро мислио и добро радио. Гледај дакле да с дана на дан будеш све мудрији, бољи и целоме свету од ко-

ристи. Свакога тренутка ближе смо гробу, и само ће онај мирно умрети, који је био честит и ваљан по друштво у ком је живео.

Шта ваља радити у месецу Фебруару?

Треба очистити семе, које ће се сејати.

Треба поправити плугове и дрљаче.

Треба пазити и неговати краве које су стеоне и кобиле које су суждребне.

Треба јарчиће на њивама очистити, да сувишна вода и влага одилази.

Треба пресађивати млада дрва и ограду свуда претрести.

Треба воћно семе посејати, воћке од маховине очистити, и стару одљуснуту кору састругати.

Треба посејати семе за салату, за краставце, паприке, патлиџане и све оно што ће се доцније наново пресађивати у вртове.

Треба преместити кошнице.

Треба крчити шуму и купити семе од јововине и лиственице.

Треба расађивати или сејати младу шуму.

Не треба бити зецове, јер се онда коте, а треба убијати тице крадљивице, лисице и јазавце.

У месецу Марту, треба радити ово:

Прво треба посвршивати све оно што ти је заостало из Фебруара. После тога треба:

превртати храну у хамбару и кошу да се не поквари;

чистити и превртати салаше и стаје;

дати бољу храну стоци која се пари, јер се онда много лакше пари;

овце само на сухе пашњаке терати и ковоши и гуске насађивати. Онда треба почети и на њиви радити. Ваља сејати: зоб (овас) мак, јечам, репу и т. д.

Кртинске ривотине ваља поравнити и празна места засејати.

Воћке треба прицепљивати, чистити их од гусеница, маховине и црви.

Нежније воћке које се покривају преко зиме, ваља открити.

Брескве треба чувати од мраза. А то бива овако: кад се надаш да ће да буде мраза, а ти запали под сваку воћку, (ако су подаље једна од друге) ватру, али тако да само тиња и да се више пуши него што гори. За то је најбоље гориво влажна слама и коров.

У башти треба правити леје, садити арпацик, сејати мркву (шаргарецу) цвеклу, першун, спанаћ и рани кромпир.

Купус, који је остављен за семе, треба расадити на поље. А како челе већем почну тада излазити, то треба очистити и прегледати кошнице, али само кад се укаже леп дан. Челе које немају доста хране, ваља за време прихрањивати.

Говече за рад.

Нигда не ваља пре но што је говечету друга година настала упрезати га те с

њиме рад у пољу, јер тако може ти врло лако закрџавити. А тако исто не ваља га после осме године на рад терати.

На великим добрима, где се стока много тера, ваља оставити једне волове да се до пола дана одмарају па од пола дана упрегнути их а оне што су дотле радили оставити да се одмору.

У нас се готово нигде непрежу краве на рад, а то не би било с горег за мале комадиће земље и за равнице. Истина крава не даје тада толико млека колико кад је на миру, али је опет већа хасна њеном газди што с њоме и ради и опет се рани.

С е д м и ц а.

Живела два брата: богат и сиромах. Сиромах остане удов и по жени му остане једно женско дете од седам година. С тога су је и прозвали били Седмицом, јер јој је

било седам година. Онда богати брат поклони седмици једну мршаву јуницу. Седмица ју је хранила, појила, надгледала и чисто држала и јуница се рашири и постане ваљана кравица. Па богме и отели се. Стричеве ћери дођоше у гости сироти Седмици и опазише теленце које трчаше по дворани. Одоше и казаше оцу. Богати стриц хтеде да узме теле а сиромах седмичин отац не даде му га. Свађаше се и свађаше и онда одоше кмету да им суди. Богати рече :

„Ја сам дао мојој синовци само јуницу а не и приплод.“

А сиромах рече :

„Јуница је моја па и приплод мој.“

Ко сад ту да суди ?

Кмет им рече :

„Да ћу вам ево три питања. Ко на сва три одговори онога је теле. Прво ћете ми казати шта је најбистрије на свету?“

Обојица одоше кући. Сиромах мисли: „шта сад да му кажем?“ Па рече својој Седмици:

„Кћери, кћери заповеди ми кмет да кажем шта је на свету најбрже. Шта сад да му кажем?“

„Не тужи оче. Старије је јутро од вечера.“

Он легне да спава. Рано у јутру пробуди га Седмица:

„Устај бабо. Већ је време да одлазиш кмету. Иди му кажи да је мисао најбржа на свету.“

Уста отац и оде ка кмету. Дође и богати брат. Сусрете их кмет и запита:

„Ну кажите шта је најбрже на свету?“

Богати се истакне и рече:

„У мене је коњ тако брз да га нико престићи неможе. Он је дакле најбржи.“

Насмеја се кмет и рече сиромасу:

„Шта ти велиш?“

„Ја кажем да је мисао најбржа на свету.“

Кмет се зачуди па га упита:

„А ко те је тако научио?“

„Кћи моја Седмица.“

„Но добро је, али ми сад одгонените шта је најдебље на свету.“

Обојица одоше кући. Сиромах оде и рече Седмици:

„Кмет нас пита шта је најдебље на свету. Како ту да кажем?“

„Не тужи оче. Старије је јутро од вечера.“

И старац леже да спава. Рано га пробуди Седмица и рече:

„Устај бабо, време је да идеш кмету. Ако те успита шта је најдебље на свету реци му суха земља, јер даје од себе свакаке плодове.“

Уста отац и оде ка кмету. Дође и богати. Кмет их упита:

„Ну шта сте смислили — шта је најдебље?“

Богати се истакне и рече:

„У мене је тако дебео брав, да дебље ништа нема. Он је најдебљи на свету.“

Насмехну се кмет и окрену сирوماху:

„А ти шта велиш?“

„Ја велим да је земља најгојазнија, јер сви плодови излазе из њезине утробе.“

Дивљаше се кмет и запита га:

„А ко ти тако рече?“

„Кћи моја Седмица“ одговори сиромах.

„Но добро је. Него да ми још кажете: шта је на свету најмилије?“

Оба се вратише кући. Дође сиромах и рече Седмици:

„Тако и тако казао нам кмет. Шта да му на то одговорим?“

„Не брини се, отче. Старије је јутро од вечера.“

И он леже да спава. Рано из јутра пробуди га и рече:

„Устај, бабо, време је да идеш. Кажи кмету да је сан најмилији на свету. Све се бриге у сну забораве.“

Отац се дигне и оде ка кмету. Дође и богати. Упита их кмет:

„Де кажите шта је најмилије на свету?“
Истакне се богати и рече:

„Жена на свету најмилија је.“

Насмехну се кмет и запита сиромашка:

„А шта ти велиш?“

„Сан је на свету најмилији“, одговори сиромах. „У сну се све бриге забораве.“

Дивљаше се кмет и запита:

„А ко ти тако рече!“

„Кћи моја Седмица.“ Одговори сиромах.

Кмет му на то рече: иди кажи својој Седмици, нека ми дође ни пешке ни на колима, ни на соницама, ни обучена ни не обучена, ни са дарком ни без дарка.“

Отац оде и рече све то својој кћери. Одмах сутра дан ето Седмице. Скинула са себе рухо и натакла мрежу; узела голуба и оде кмету те му принесе голуба. Голуб се од час извије и одлети. Преухитрила дакле кмета и јако му се допала. Видео ју хитлену и мудру, те је узме себи за жену. И тако су заједно живели док несу умрли.

(Из књиге: »Русская
књижка И. Худякова.«)

Коњаник.

Можда б' и ја јахат' мог'о !
 Јест — ал' најпре треба много.
 Треба коњиц за јахање ,
 Треба седло за седлање ,
 Треба стремен да се попнем ,
 И оструге да га копнем ,
 Треба узда да затегнем —
 Треба хтети , треба смети :
 Па да видиш куд се лети.

Несит пас.

Неки пас украде једном велики комад
 меса и бежећи с њим дође на реку. Пли-
 вајући кроз бистру воду опази у води од-
 сев тога комада меса , па мислећи да је
 то други комад , скочи лакомо да и њега
 понесе. Али тек што зину да га зграби
 испусти и онај комад што је држао у усти,
 који одмах потоне на дно. И тако у место
 два комада не оста му ни један.

Ко тражи веће изгуби и оно из вреће.

Загонетка.

Знам ти једну колибицу шарену
 И у њојзи животињу малену
 Њоме ти је колибица пуна сва ,
 А домаћин има танка рога два.
 Он је тако веран својој колеби
 Кудгод ходи он је носи на себи.
 Рог му дирни — он с' увуче као миш . . . .
 Да л' ћеш да му часно име погодиш ?

Озимац јечам.

Сваком се може препоручити да овај јечам сеје; а ево зашто: Јечам овај рано дозрева и то баш онда кад сељаку треба све-

же зрно и слама. Једна ока сламе од озимца јечма рани толико, колико пола оке добра сена. После овог јечма може се њива засејати брзо сазревајућом плодином, као репом и т. д. Репу ваља на две недеље пре посијати и кад биљка с прста дебела буде, онда ваља је расадити по њиви где је јечам био. Репа ће ти нарастити до јесени толико, да њоме марву ранити можеш и тако си с те њиве за једну годину два плода скинуо.

Озимца јечма има три врсте, али је за наше пределе само она једна врста која се обично у нас и сеје. Јечам озимац не подноси лако јаку хладноћу и влагу па с тога ваља га израна посејати како ће до појаче зиме већ ожилити и обокорити. Ако није земља добро урађена, онда хоће лако да полеже, па зато треба за њега земљу дубоко орати.

Ветар.

Ја сам ветар , дижем пра'х ;

Зар вас није децо страх ?

Сад сам дете ка' и ви

Па ћарлијам које гди ;

Сад сам вихар момче холо ,

Играм коло наоколо.

Сад вам цичим као гуја ,

Сад сам ветрић сад олуја ;

Затворите прозор , врата

Да вас ветар не замлата.

Ја сам ветар дижем прах

Зар вас није , децо , страх.

Опомена.

Како се треба владати при столу или софри.

Не седај онде где ти није место; при се-
дању не пај столицу ил клупу као да би било

не чисто и не отири кашике и тањире као да би били прљави.

Кад седнеш не наслањај се на лактове, нити хи под врат ни под уши подапири, нити се о софру одупири да се отискује, нити се на столици љуљај. За столом седи смерно и пристојно; не зверај очима на све стране; не мотри шта ће ко изговарати; не број туђих залогаја; не кихај, не кашљи, не рачи, не усекњуј се ни подригуј да се другима гади.

Не узимај пре старијега. Кад вадиш узимај испред себе. Не брљај по свој чинији. Не преврћи свију делова; не бирај за се што је најбоље; не граби из дна и не вади колико не можеш појести.

Не омирисуј јела: не вади соли прстима но врхом од ножа; не пири у кашику да се распљускује; не мешај по тањиру да сви чују; не сеци тако да пиште уши од шкрипе ножа по тањиру; кад сечеш не мој да ти делови лете ван тањира по столу и под остал.

Кад једеш не мељи да чак другима по ушима пуца, нити хитај као да си од глади утекао. Не једи прстима. Не препуњавај уста да се загушујеш. Не залажи колико не можеш прогутати. Не говори док жваћеш, костију не глођи, нити чупај месо нокти-ма и зубима. Кости не бацај под сто или софру. На тањир не испљувај да могу чути и видети. Тањир и кашику не лижи; не на бацај се тако да једва дишеш; кад други престану — престани и ти.

Не сипај у чашу више него што можеш у једанпут попити. Кад пијеш не срчи; не гутај да влокоће; не загрцавај се, не пиј толико да после мораш одихати и не охочичи после пића.

Не утири застирачем носа, ни зноја, ни кашике, ни ножа. Не полиј, не превали, не збаци.

Не забагљавај прстију у зубе да вадиш зазубице, нити чачкај зубе виљушком. Не вади нити избацуј зазубице јавно да сви виде.

При јелу и пићу не говори о стварима ,
које другога могу згадити.

Како се треба владати пред старијима.

Пред старијима откри главу , гледај
смерно, стој пристојно. Склони се онима
који пролазе , дочекај учтиво оне који до-
лазе , а испрати оне што одлазе. Кад ти
старији говори слушај га пажљиво.

Непристојно је пред старијима под капом
и фесом стајати , намргођено као зликовац
испод очију гледати или као безобразник
очи упирати. Кад стојиш пред старијима не
ваља се ослањати на зид, на сто или на ко-
га другог ; не ваља стајати на једној нози
или их крстити и заплетати. Руке не ваља
подбочивати, или их задевати у џеп или их
натраг скрштати.

Безобразлук је седети онде где старији
стоје, или шетати онде где они седе. Није
лепо мимо њих се гурати и турати или гра-
бити да пре уђеш или изађеш. Не седај,

не стој више старијега. Безобразлук је пред старијима ноге прекрстити кад седиш или столицу обкорачавати па ноге пружати. Не ваља ногом или прстима куцкати и добовати по столу, патосу и т. д.

Није пристojно да се крјеш од старијега кад га сретнеш; непристојније је још кад идеш испред њега и прелазиш му пута, или се нећеш да уклониш с пута него му продрзљиво пиљиш у очи. Непристойно је још старијега дочекати седећи или га не испратити.

Кад ти старији говори — онда избегавај зевење, кашљање, ракање, кијање и усекивање, нити онда ломи прстију, нити се истежи и врпољи, нити зверај које куд, нити жвижди нити попевај: кад ко говори слушај га, нити га запиткивај да ти понавља говор, науку или заповест.

Непристойно је одговарати старијима виком или шапатам тако да се једва чује. Кад одговараш на питање, онда буди јасан и разговетан, реци у кратко, не растежи,

не уплећи и не побркај да ти се говору не зна ни краја ни конца.

О сејању.

Кад је сељак своју земљу поорао, дрљачом превукао и т. д. онда је засејава, При томе ваља пазити на ово:

1, за сејање ваља изабрати само добра, једра и чиста зрна. Добро је зрно оно које је велико, светло и без мириса. Зрно које ружно мирише и које је незрело или не ухвати никако корена или је оно што из њега порасте слабачко и нечисто.

2, Ваља још у пољу изабрати место са ког ће се плод за семе брати.

3, Плод који хоћеш да оставиш за усев ваља да на класу са свим сазре и осуши се.

4, Ако се снопови, са којих се семе скида, не могу одмах омлатити, то их ваља оставити негде на сухом месту.

5, Снопове ваља млатити лагано, јер ћеш само тако добити доста читавих и добрих зрна.

6, Зрно ваља оставити на сухом месту, претрести га фино и отребити.

Осим овога ваља добром газди знати за колико времена има које семе у себи снагу да ухвати клицу. Неко зеитињаво семење држи се по две три године а неко опет пет до шест година. Брашњаво семење опет ретко се држи дуже до две три године. Сејати ваља:

Летњу пшеницу после 2—3 год.

Озимицу . . . . . 3—4 „

Пасуљ . . . . . 5 „

Јелду . . . . . 2—3 „

Грашак . . . . . 5 „

Конопље . . . . . 3 „

Зимски јечам . . . . . 3—4 „

Зоб . . . . . 2 „

Мак . . . . . 3 „

Детелину . . . . . 2—3 год.

Репу . . . . . 5 „

Роткву	6—8	год.
Купус	5—6	„
Сочиво	2	„
Лан	5—6	„
Кукуруз	4	„
Раж	4	„
Духан	9	„

Ко хоће да види колико ће времена држати своју снагу семе какво, а он нека узме неколико зрна и овлажи у вуненој крпи, па нека види колико ће их проклијати.

Семе губи снагу за клијање.

1. Кад се влажно с влася скине и чува на влажном месту.

2. Кад се семе ради сушења у пећ метнете се јако загреје.

3. Кад дуго времена стоји.

Како ваља сиремити семе Кад се семе овлажи мало пре но што се у земљу баци онда се у њему разбуди снага за клијање. Али кад је влажно време онда не ваља семе квасити, а опет на сухом времену може се квашењем семену наудити с тога што тада

суха земља не може дати влаге разбуђеној снази за клијање; еле у опште не ваља квасити семе. Квашење чини само оном семену добро, које тешко клицу ухваћа као: дувану, кукурузу, репи и т. д. Семе које има много латвих зрна и које је нечисто ваља пре но што се у земљу баци просејти, протрести и растребити.

Пословице.

Ако правда не помаже кривда не ће.

Ако не начува, не натече.

Без здравља нема богатства.

Бог говори : помажи се сам, па ћу ти и ја помоћи.

Боља је штедња, него добра радња.

Боље попустити него осрамотити се.

Боље умети него имати.

Боље не одрећи него реч не одржати.

Боље мало стечено с поштењем него
гомила с непоштењем.

Боље поштено живети него срамотно
умрети.

Више је људи помрло од јела и пића, не-
го од глади и жеђи.

Где је слога ту и Божији благослов.

Где је слога ту је и победа.

Где је стида ту није свађе, ни врађе
ни боја, ни батина.

Где се старији не слушају ту ни Бог не
помаже.

Добар глас далеко иде а зао још даље.

Док имаш донде и чувај.

Док се не намучи, донде не научи.

Док се човек чува и Бог га чува.

Молитва после сна.

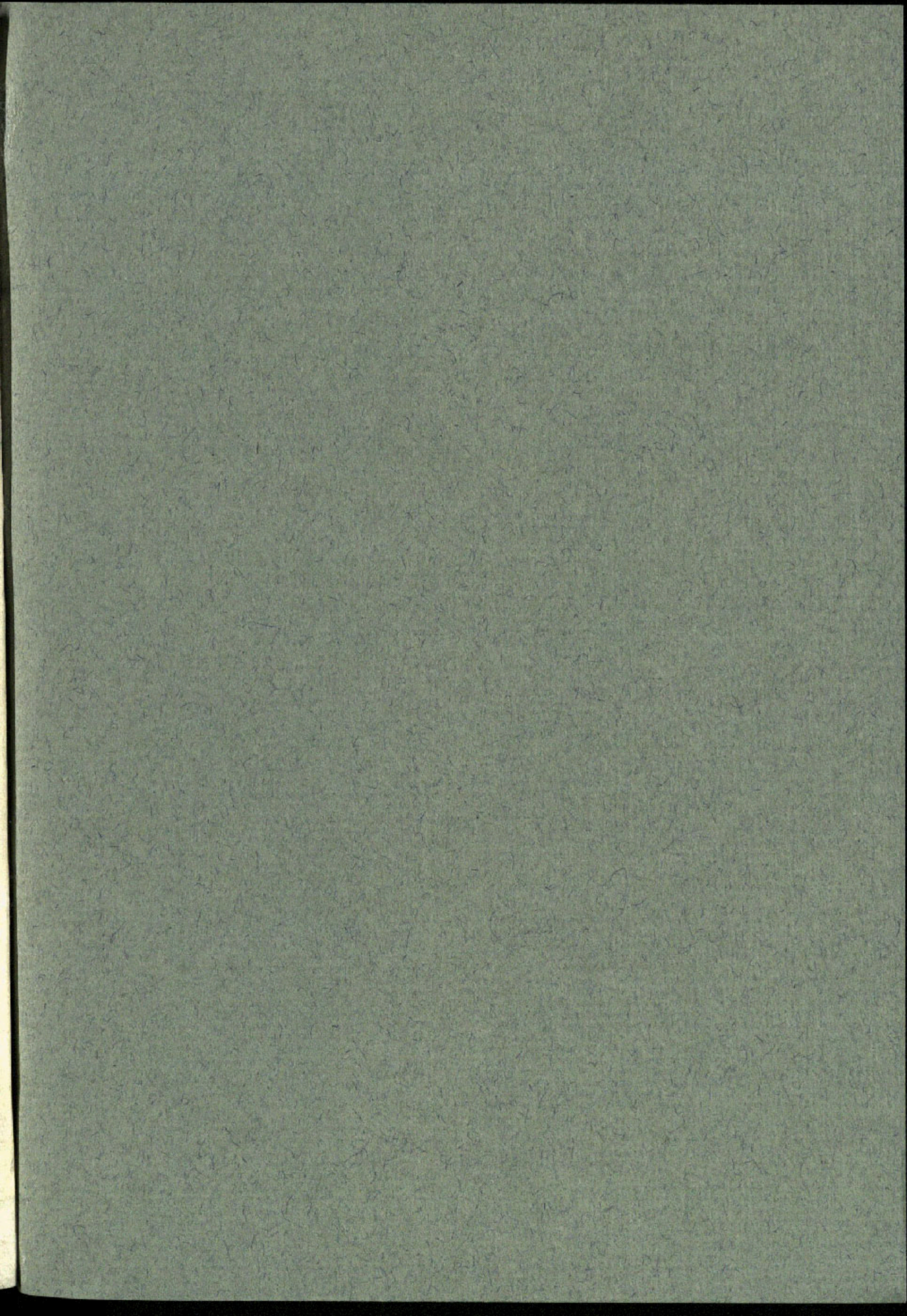
Ја с' окрепљен из сна прену

Теби, Боже, горе гле'ну.

Родитељско око твоје

Ноћас мене чувало је.

Ти и данас са мном ходи
 Да ми зло се не догоди
 И догод је душе моје
 Да останем чедо твоје
 Свагда мудро и послушно,
 Да не радим што је ружно;
 Да би самном сретни били
 Родитељи моји мили.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P19Sr I 419.1